

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta eșe de 2 ori: Mercuria și Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajut6riile. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 3 galbini mon. sunat6ria.

Brasiovu 18/6 Aprile 1868.

Se prenumera la postele c. r., și pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA Transilvania.

Referentie saso-romanesce. Petitiunea episcopiloru.

(Urmare.)

C. c. statuti! s'ar para ca vremu a impromut6 e6relui lumina, d6ca ne-amu pune a demustr6 pe largu dreptulu egalu alu romaniloru locuitori pe pamentulu craiescu cu sasii de acolo, atatu pentruca acel'a sta si fara dovedi, catu si pentruca c. c. statuti ilu cunoscu mai intieptiesce de catu noi. Deci noi in privinti'a ac6st'a redicamu pe scurtu numai urmat6rele:

a) Privilegiulu oraiului Andreiu II lea dice: „Universus populus a Varos usque Bor6lt unus sit populus“ mai incolo: „praeter supra diota Sylvam Blachorum et Bissenorum cum aquis usus communes exercendo cum praedictis scilicet Blachis et Bissenis iisdem contulimus.“

b) Cuvintele prea inaltului decretu dela 1785 Novembre 6, alaturatu aci in copie, intre altele sunt aceste: „Cum proinde fundi regii ea sit natura, ut incolae eius nimenem praeter Principem dominum terrestrem agnoscant, pagum Resinar ab omni publici Cibiniensis dominatu absolvendum, et pro libero pago regali declarandum duximus.“

c) C. c. rescriptu esitu la 1786 in urmarea plansorii romaniloru suburbani din S. Sebesiu alaturatu aci suptu o. poruncece asemenea a face pe nepastuitii partasii din t6te acele fol6se si drepturi, din care iau parte medularii sasi ai comunitatii orasiene.

d) Diet'a dela 1791/2 pe locuitorii din pamentulu craiescu ii numesce s'obozii.

e) In testulu decretului c. esitu la 1819 Aprile 3, sub Nr. curtii 1059 tramisu la 1820 sub Nr. g. 5599 alaturatu aci cu t6ta cinstea sub semnulu T. Valachi absque discrimine nationis antistites eligantur, aequaliter ad supportationem onerum et beneficiorum admittantur, quia Valachos lange ante advenas et hospites Saxones in Transilvania praefuisse certum est, et prout tales, qui nobilitari praerogativa gaudent inter Hungaros referuntur, ita in fundo Regio degentes pro saxoibus eo a fortiori censerii debeant, quod natura fundi R. diversitatem Jurium excludat, in asemenea intielesu s6u espioatu Msi. Sa in c. rescriptu datu la rogamintea negutiatoriloru brasioveni in 1837 cu Nr. 2492.

Dupa aceste inca este destulu de invederata egalitatea de drepturi a aceluor d6ua natii locuitoru pe pamentulu c., e invederatu si atata, cumca acea egalitate pe care au cunoscut'o privilegiulu fundamentalu si pe care legislati'a n'au stricat'o, apoi insusi puterea ecsecutiva si si administrati'a inca au recunoscut'o purorea, poruncindu cu energie neclintit'a ei pazire.

De aici aru urma, cumca asia dara conetatiunii romani nu sunt nepastuiti si plans6rea loru n'are locu. Inse c. c. statuti, ea tocma pentru aceea are locu, ca medularii con6ciei natii au scos'o din egalitatea de dreptu si mai ou totulu au desbracat'o. Deci ea are nepastuiri, si inca nepastuiri strigat6re la ceriu, dintre care pe cele mai de frunte vomu indrasni a le insir6 cu adencu respectu in urmat6rele:

1. Cea dintai si mai asuprit6re este aceea, cumca romanii locuitori pe pamentulu craiescu sunt scosi dela representatie si dela deregatorii. D6ca sta egalitatea de dreptu, care dupa privilegiulu Andreanu din firea pamentului oraiescu si dupa mai multe porunci trebuie se si st6, care lucru tocma acuma l'au recunoscutu si unii publicisti sasi in diarnalele loru:

este urmare legiloru conforma si aceea, ca romanii cu sasii se ia parte de o potri va si ou privintia la religie, din representatie, din deregatorii publice, scurtu, din t6te fol6sele. Ac6st'a sta cu adeveratu dupa principiu si dupa lege, inse numai c6 raci: din fabula pe harthie, pentruca in fapta a) la alegerea deputatiloru pentru diota si pentru adunariile universitatii densii nu incurgu in acea mesura c6 sasii, iar dintre ei (dintre romani) nu se alegu nici decum, macar ea ei pe pamentulu c. sunt mai numerosi decatu sasii; 6r' religi'a nu este nici de cum privita, ci s6 alegu numai dintr'o confesi: de si artic. 11 novelariu din anulu 1791 § 1 sub t), hotaresce lamuritu: „ut e sedibus etiam Saxonicalibus pro ratione capacitatis et religionum diversitatis duo eligantur.“ Dela facerea instructiei ce se da deputatiloru, sunt cu totulu departati, pe acelea le da numai magistratulu sasescu in interesu sasescu, si nu in partea romaniloru, ci adeseori in contra loru.

De aici urm6za c. c. statuti multimea cea mare a asuprelor si mai v6tosu aceea, cum ca diet'a nu scie, ca in pamentulu craiescu siedu si romani: de aici vine, ca pentru ei si in interesulu loru nimeni nu vorbesce, nepastuirile loru nimeni nu le arata, si ca vindecarea aceluor a nimeni nu o midilocesce. — Urm6za 6rasi, cumca pamentulu craiescu mai mare parte de romani, in t6te interesele lui ilu chivernisescu numai sasi, ei si numai ei ingrijescu pentru bunastarea lui materiala si spirituala; totu pamentulu, prin urmare pe toti locuitorii lui de o potri va si veniturile respective ei le administra, ei le intrebuiescu, totu felulu de cause ei le judeca. Au nu e urmare fir6sca, cumca iubindu si favorandu ei pe ai sei mai multu decatu pe romani, interesulu romaniloru ilu trecu cu vederea, pentru binele loru materialu si spiritualu nu ingrijescu, din veniturile comune nu le facu parte si in causele ce au in contra sasiloru mai totudeamna perdu.

2. Amesuratu punturiloru regulative, mai t6te deregatorii orasienesce si scaunale putenduse castig6 mai numai din man'a grafului sasescu si a magistraturiloru, acesti'a inaltia la deregatorii numai pe fiii loru cu total'a sc6tore a romaniloru. De aici purcedu radacinele nepastuiriloru aratate in punctulu de susu; deci afara de acele, fiinduca deregatorii pretutindeu e sasulu, elu e inspectoru, elu e administratoru, elu e jude, aci inca urm6za de sine din egoismu si din 6men6sca aplecare, de a partini pe ai sei mai multu c6 pe straini, cumca deregatoriulu sasu pe romani ii apasa, la poverile publice ii robot6za, in causele care vinu inaintea lui mai totudeamna ilu osendesce a perde; din aceste curgu numeroșele plansorii de t6te dilele ale bictilor romanii; in satele mestecate cu sasi trecunduse romanii ou vederea, juratii satesci se alegu mai toti din sasi. (Va urm6.)

Pascha din comitatu.

Spectabilis ac generosus dominus Alexius Farnos, proprietariu din comitatu Cetateide-balta, cunoscutu si din alte lucrari publice stice de mai nainte, in „Magyar Polg6r“ din 8 Aprile a. c. isi lu6 ost6nel'a de a descrie pe largu destulu mersulu treboru in municipale Transilvaniei. Scopulu nostru nu este a reproduce acelu articulu alui dnu Farnos, mai alesu ca copriusulu lui nu ne este nou. Ceea ce am dorit noi ar' fi, c6 se rugamu pe d6mn'a „Unio“ din Clusiu, c6 nu cumva se tr6ca cu vederea pe dnu Farnos si espectoratiunile sale, 6ra mai alesu se lumineze pe publiculu Transilvaniei asupra urmat6relor tese aruncate de numitulu d6mnu pe aripele publicitatiei si adica:

Cestiunile politice in Transilvania a'au

deslegatu totudeamna, se mai desl6ga si astadi numai dupa cum diet6za interesele unoru clase de 6meni, ba chiaru si ale unoru familii.

Deputatii la diota inca se alegu dupa interesele personali. Uneori ese de candidat oate unu individu, care nu s'a pututu face prefectu (comite supremu), pe airea candid6za prefectulu s6u pe facia s6u pe ascunsu pe cine vrea elu, care apoi trebuie se castige maioritete.

D6ca voimu libertatea, se alegemu dupa convictiune, 6ra nu de frica, nici din interese egoistice.

La noi inse nu este asia, adauge dnu Farnos, pentruca in mai multe tienuturi si jurisdictioni totu mai domnescu „tiranii cei meronti“. Asia numitii Paschi din comitate, carii mai nainte (de 1848) impartia parol'a de di s6u c6 judi prima-i (dirigens f6bir6k), s6u c6 deputati alesi pe viatia, ori c6 prefecti, in t6te afacerile si publice si private. Acei Paschi, carii isi avea pe Beii loru, carii mai tardiu inca naint6 la ranguri de Paschi, inca n'au muritu, s6u d6ca voru fi muritu, ei 6rasi au re'nviiatu.

Se marturisimu, adauge dnu Farnos, ca poporul nesimtindu nici un'a din binecuvantarile constitutiunii, n'are nici o incredere catra asia numit'a intielegintia, ci vediendu ca puterea este in man'a ei, se teme de ea, pentruca si astadi vede totu numai grafi, baroni si nobili.

Trebuie se delaturamu inca si oelu mai din urma restu de privilegiu. Ac6sta nu se p6te, pre catu timpu sub titlu de cercuri datat6re de indreptariu*) sta ascunsulu despotismu alu paschiloru.

Este inse anevoi a delatura pe acei Paschi, dice dnu Farnos, din causa ca ei au bracia de polipi, propaga doctrinele celui mai grosu absolutismu si sunt mai gubernementali decatu gubernulu.

Acei Paschi, adauge dnu Farnos, nu suferu in posturi pe 6menii carii isi au opiniunile politice diferit6rie de ale loru si ii decret6za afara, apoi in loculu loru punu alti 6meni servili, carii se tavalescu cu capetele in pulbere. Maioritatile din tienuturi sunt totu nece cete de 6meni servili, carii nu cut6za a'si casca gurile, oi d6ca se reintorou pe la locuintele loru, se inc6ra a baga spaima inca si in cei mai independenti in opiniunile loru. Asia Pasch'a remane totu Pascha mare si tare. Pasch'a mai are si 6meni platiti, carii ilu landa la lume prin foile publice. Totu acei 6meni slugari ti o spunu curatu, ca functionarii de acuma inca sunt si oa trebuie se fia totu birocrati supusi orbesce c6 si mai nainte, precum si ca au fostu f6rte bune acelea porunci absolutistice, prin care amploiatiloru le era striusiu opritu a scrie prin foile publice, pentruca functionarii nu trebuie se'si aiba si ei opiniunea propria. 6ca dara ca paschii la noi sunt atotu-putinti. D6ca inse acesti paschi nu voru perde acea putere nemarginita, fti siguri ca alegerea deputatiloru se va face numai dupa voi'a loru, precum si ca din constitutiune si libertate nu s6 va alege nimicu etc. etc.

Asia scrie dnu Al. Farnos, carele nu este romanu, ci este maghiaru de 16 probe. —

In dilele trecute la tribunalulu din Clusiu decursera pertractarile unoru cause criminali, care au interesatu multu pe publicu. Patru strengari tine-i din satulu M6rg6u (ung. Mereg6y6) patrasera crim'a lotriei (rapinz, rabl6s, Raub); 6ra in Almasiulu mare s6or'a de ani 60 plat6 la unu altu strengariu 5 di: ciuci fiorini, pentru c6 se om6re pe ginere seu, carele

*) Massgebende Kreise. Ir6nyad6 k6r6k. Terminologia remasa de mostenire din cei 10 ani ai despotismului curatu, nemascatu, pre candu ti se spunea verde: Asia e vointi'a Mariei Sale, s6u Escelentiei, s6u Serenitatiei si punctum. —

